

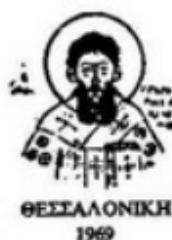
ΑΝΩΤΑΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΔΕΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΦΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ
ΤΗΣ 25ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1969
ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ

ΥΠΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ν. ΣΑΡΣΕΝΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΠΡΟΤΑΞΙΕΤΑΙ ΕΙΣΙΓΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΟΡΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΡΕΛΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΡΟΣ

Παναγιώτατε,

κ. Έκπροσωποι τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἀρχῶν,

Κυρίες καὶ Κύριοι.

Παιδιά μου:

«Εἰς τὸν τόπον τοῦτον, διου ἐγὼ πατῶ σήμερα, ἐπειδόσαν καὶ ἀδημηγοροῦσαν τὸν παλαιὸν καιρὸν ἀνδρες σοφοί. Καὶ ἀπὸ ἄδει ἐπῆραν καὶ διανεισθῆσαν τὰ Ἑλλὰ Ἐθνη τὴν σοφίαν των».

Μὲ αὐτὰ τὰ ἀπλά λόγια δρχισε τὸν λόγον του δ ἀρχηγὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, δ Θ. Κολοκοτρώνης, εἰς τὴν Πνύκα, ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἐπετείφ τῆς 25ης Μαρτίου καὶ ἐσυνέχισε:

«Δυστυχῶς οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, οἱ πρόγονοι μας, ἐπεσαν εἰς τὴν διχόνιαν καὶ ἑτρύγονταν μεταξὺ τους, καὶ ἔτσι ἐλαβαν καιρὸν πρῶτα οἱ Ρωμαῖοι καὶ ἐπειτα ἄλλοι βάρβαροι καὶ τοὺς ὑπέταξαν. Ὅστερα ἤλθαν καὶ οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἔκαμαν δ.τι ἡμικτοροῦσαν, διὰ ν' ἀλλάξῃ δ λαδὸς τὴν πίστιν του. Ἄλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸ κατορθώσουν. Τὸν ἔναν ἔκοκταν, δ ἄλλος τὸν σταυρὸν του ἔκαμε.

Εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχισμένην κατάσταση ἀποφασίσαμε νὰ κάμωμε τὴν ἐπανάσταση, χωρὶς νὰ συλλογιστοῦμε οὔτε πόσοι εἰμεθα, οὔτε πῶς δὲν ἔχομε δρματα, οὔτε δι τοῦρκοι ἔβαστοῦσαν τὰ κάστρα καὶ τὰς πόλεις, οὔτε κανένας φρόνιμος μᾶς εἶπε «ποθὲ πάτε ὅδον νὰ πολεμήσητε μὲ σταροκάραβα βατσέλα», ἀλλά φς μὰ βροχὴ ἐπεσεν εἰς δλους μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐλευθερίας μας. Καὶ δλοι, καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ προεστοὶ καὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἔμποροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, δλοι ἐσυμφωνήσαμε εἰς αὐτὸν τὸ σκοπὸ καὶ ἐκάμαμε τὴν ἐπανάσταση.

Εἰς τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχαμε μεγάλη δύμνονια καὶ δλοι ἑτρέχαμε σύμφωνοι. Καὶ ἐάν αὐτὴ ἡ δύμνονια ἔβαστοῦσε ἀκόμη δύο χρόνους, ἡθέλαμε κυριεύσει καὶ τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Μακεδονία καὶ Ιωας ἐφθάναμεν καὶ ἔνας τὴν Κενσταντινούπολη. Ἄλλα δὲν ἔβάσταξεν. Ἀπὸ τότε δρχισεν ἡ διχόνοια καὶ ἐχάθη ἡ πρώτη προθυμία καὶ δύμνονια. Καὶ τοῦτο ἐγίνετο ἐπειδὴ δὲν εἶχαμε ἔναν ἀρχηγὸν καὶ μίαν κεφαλὴν. Ἄλλα ἔνας ἔμπαινε Πρόεδρος δέη μῆνες, ἐσηκώνετο δ ἄλλος καὶ τὸν ἔρριχνε καὶ ἐκάθετο αἰτός ἄλλους τόσους καὶ ἔτσι δ ἔνας ἥθελε τοῦτο καὶ δ ἄλλος τὸ ἄλλο. Ιωας δλοι ἡθέλαμε τὸ καλό, πλὴν καθένας κατά τὴ γνώμη του. Οταν προστάζουν πολλοί, ποτὲ τὸ σπίτι δὲν χτίζεται, οὔτε τελειώνει. Ἄλλα πρέπει νὰ είναι ἔνας ἀρχιτέκτων, διου νὰ προστάξῃ πῶς θὰ γεννῇ. Παρομοίως καὶ ἡμεῖς

δηρειαζόμεθα έναν άρχηγό και έναν άρχιτέκτονα, δστις νά προστάξῃ και οι όλοι νά θηκούν και νά άκολουθούν».

Και περαίνων εἶπεν:

«Πρέκει νά δχωμεν φς θεμέλια τῆς Πολιτείας τὴν δ μόνοιαν, τὴν θρησκείαν και τὴν φρόνιμον Ἐλευθερίαν».

Και τέρα, μετά τὴν σύντομον αὐτήν σταχυολόγησιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Γέρου τοῦ Μωριά, δ καθηγητής τῆς Σχολῆς μας κ. Βασίλειος Σαρσέντης, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Συγκλήτου, θὰ μᾶς διμιλήσῃ και θὰ μᾶς ἀναπτύξῃ τὸ θέμα:

«Τὸ εἰκοσιένα ὅπδ τὸ φᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας και πραγματικότητος»

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

‘Ανερχόμενος ἐπὶ τοῦ βῆματος τούτου, μὲ σαφῇ δινείληψιν τῆς εὐθύνης, ἀλλὰ καὶ μὲ πλήρη συναισθησιν τῆς τιμῆς νὰ πρωτοστατήσω τρόπον τινὰ εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν τελετὴν τῆς Σχολῆς, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν παρουσίαν σας

Παναγιώτατε,

Κύριε Πρύτανι

Κύριε Δήμαρχε

Στρατηγοὶ μου

Κύριε Κοσμήτορ

Κύριοι Καθηγηταῖ

Κύριοι ἑκπρόσωποι τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἀρχῶν

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Νὰ εὐχαριστήσω κι' ἐσᾶς, ἀγαπητοί μου φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι, ἐσᾶς εἰς τοὺς ὅποιους ἀνήκει, κατὰ βάσιν, ὁ παλμὸς τῆς ἡμέρας.

Κάθε χρόνο, ἐπὶ ἕνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα περίου, ἐπαναλαμβάνεται ἔνας πανεθνικὸς χαιρετισμός, χαιρετισμός ὁ ὅποιος ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπλῆς πνευματικῆς ἀφιερώσεως εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ πολεμιστοῦ τοῦ «21».

Ἐξ αὐτοῦ, δὲν ἔπειται δτὶ ὁ ἑτήσιος αὐτὸς χαιρετισμὸς ἀποτελεῖ ἑκδήλωσιν ἐνὸς κατὰ συνθήκην καθήκοντος. Δὲν θὰ ἤθελα συνεπῶς καὶ ἡ σημερινὴ ἑκδήλωσις νὰ καταχωρηθῇ εἰς τὰς κατὰ συνθήκην ἑκδηλώσεις, τὰς ὅποιας χαρακτηρίζει μαλθακότης ψυχικῆς διαθέσεως καὶ πτωχεία ἰδεῖν.

Τὸ «21», ὅπο εὑρυτέραν θεώρησιν, δὲν ἀποτελεῖ ἄπλως δρόσημον τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, ἡ δὲ ἀναδρομὴ εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι προφανῶς προνόμιον μόνον τῶν ἱστορικῶν. Ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὰ γεγονότα τῆς ἔθνικῆς μας παλιγγενεσίας ἀποτελεῖ καθῆκον παντὸς Ἑλληνος, ὁ ὅποιος ἐγεννήθη ἐλεύθερος ἢ αὐτῆς καὶ ἀνετράφη μὲ τὴν ἴδεαν τῆς, ἀποτελεῖ καθῆκον, θὰ ἔλεγα, καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος ἀσπάζεται τὸ στοιχειώδες ἀνθρώπινο δικαίωμα τοῦ νὰ ζῶμεν ἐλεύθεροι εἰς κοινωνίαν νομοκρατουμένην καὶ δικαίαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐντονον τὴν σφραγίδα τῆς θυσίας διὰ τὰ ἴδεωδη, τὰ ὅποια ἐθεμελίωσαν τὴν ἔννοιαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱδέας, χωρὶς δμος νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ φρισμένας ἑκδηλώσεις, αἱ ὅποιαι χαρακτηρίζουν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πραγματικότητα.

"Ανατρέχοντες εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἀνασκοποῦντες τὴν πορείαν καὶ τὰς φάσεις τοῦ ἑθνικοῦ μας ἀγῶνος, θὰ καταλήξωμεν εἰς ώρισμένας διαπούστισσας.

"Οντως ἡ ἐπανάστασις τοῦ «21» ἐκτυλίσσεται εἰς σειράν γεγονότων, τὰ ὅποια χαρακτηρίζει πολυκυτταρισμός καὶ, ὡς ἐκ τούτου, Ἑλλειψὶς συγκεκριτημένου κεντρικοῦ φορέως μὲ δλοκληρωμένον σχέδιον ἐνεργειῶν. Ταῦτο γρόνως δμας θὰ διαπιστώσωμεν ἐνδῆτα, ὡς πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καὶ θὰ προκύψῃ διάχυτον τὸ στοιχεῖον τοῦ αὐθορμητισμοῦ, ὃπο τὴν ἐπήρειαν μάλιστα ἐνὸς ψυχισμοῦ, δ ὅποιος ἐκδηλοῦται εἰς πράξεις παραδειγματικῆς ἀνδρείας καὶ αὐτακαρνήσεως, πράξεις αἱ ὅποιαι ὑπενθυμίζουν τὴν φράσιν μὲ τὴν ὅποιαν ἐτέλειωνε ἡ προτροπὴ πρὸς τοὺς μαχητὰς τῆς ἐν Σαλαμίνι ναυμαχίας

«νῦν ὑπὲρ πάντων δ ἄγών».

Τὸ «21» δὲν ἀποτελεῖ χρονολογίαν κατά τὴν ὅποιαν ἥρχισεν ἀπλῶς ὁ ἄγων ἐθνους ἐναντίον ἀλλού, ἀλλὰ ἐνα «ξέσπασμα» τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἐκπλήρεσιν τῶν ἴδαικῶν του, τὰ ὅποια ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴν προαιωνίαν Ἑλληνικὴν Ἱδέαν.

Προκειμένου δμας νὰ δοθῇ αἰτιοκρατικῇ τις θεμελίωσις εἰς τὰ ἥδη λεχθέντα, θὰ ἡτο σκόπιμον νὰ καθορισθῇ ἐν συντομίᾳ ἡ ἔννοια τῆς Ἱδέας ὡς τοιαύτης, καὶ νὰ διατυπωθῇ ἀκολούθως τὸ ἔννοιολογικὸν περιεχόμενον τῆς Ἑλληνικῆς Ἱδέας.

Ἡ Ἱδέα ἐκδηλοῦται ὡς ἀπόρροια τοῦ συνειδητοῦ καὶ ἔξαπλοῦται εἰς τὸν χώρον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτυσσομένη σὺν τῷ χρόνῳ καὶ καθισταμένη συνειδῆσις τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἡ Ἱδέα ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἔννοια διάφορος τῆς ἔννοιας τῆς Ἱδεολογίας.

Ἴδεολογίαν δύναται νὰ σχεδιάσῃ οἰօσδήποτε μορφωμένος καὶ ἐπιδέξιος ἐπιστήμων ἢ πολιτικός. Οὗτως ἡ Ἱδεολογία θεωρεῖται ὡς προτὸν τῆς διανοήσεως, εἰς ώρισμένας δὲ περιπτώσεις ἐκδηλοῦται καὶ ὡς ἐπίτευγμα εἰς τὴν δραστηριότητα τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἀντιθέτως, ἡ Ἱδέα θεωρεῖται ὡς συνιστῶσα βίωμα τῆς ψυχῆς, ἐπιδρῶσσα ἀκολούθως εἰς τὸν χώρον τοῦ λογικοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱδέα θὰ πρέπῃ νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς συνισταμένη τῶν ἐπί μέρους Ἱδεών, τὰς ὅποιας ἔδοκιμαστε καὶ διδίαξεν ἀνὰ τοὺς αἰώνας τὸ Ἑλληνικὸν Ἐθνος, ἥτοι τῆς Ἱδέας τῆς ἐλευθερίας τῆς οἰκογενείας, τῆς πολιτείας, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ψυχικοῦ κάλλους καὶ κατὰ συνέπειαν, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ πολιτικάς Ἱδεολογίας.

Και τὸ «21» ἀπετέλεσε ἐπικήν δξαρσιν αὐτῆς τῆς Ιδέας.

Ομιλοῦμε συχνά περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς προδρόμου τοῦ συγχρόνου δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ είναι τούτο ἀληθὲς ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει γενικώτερα παραδεδεγμένον. Είναι ἐν τούτοις ἡ ίσου ἀληθές διτι, πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὑπῆρχαν πολιτισμοὶ ἄλλων ἔθνων, τινὲς τῶν δικοίων μάλιστα ήσκησαν σοβαράν Γεως ἐπίδρασιν ἕπει τοῦ ιδιοῦ μας πολιτισμοῦ. Ἀλλά αὐτὸς τὸ δικοῖον είναι παντελῶς Ἑλληνικόν, αὐτὸς τὸ δικοῖον δὲν προϋπήρξε εἰς ἄλλον πολιτισμὸν πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ, είναι η Ἔννοια τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ἐλευθερίας, φυσικού, ἐντός κοινωνίας δικαίας καὶ νομοκρατουμένης.

Ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω πλαισίων τοποθετημένη η Ἑλληνικὴ Ιδέα, η δικαία ἔθμελιάθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν ἔκφρασιν «τὰς μή Ἐλλην βάρβαρος», δλοκληροῦται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ Θεανθράπου, η δικαία ἐκκινοῦσα ἀπὸ τὴν ψυχικὴν ἀνάτασιν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐνσυνείδητον τοῦ ἀνθρώπου δλοκλήρωσιν.

Ομιλῶ περὶ δλοκληρώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ιδέας ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Χριστιανικῆς φιλοσοφίας, δεδομένου διτι τὴν νομοτέλειαν, τὴν δικοῖαν δ Ἑλλην φιλόσοφος ἔβλεπε ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Πολιτείας, δ Ἀριστοτελείας, δ Ἀριστοτελείας τὴν ἔξυψωσεν εἰς πανανθρώπινον σχῆμα καὶ τὴν διετύπωσε μὲ ἀπλότητα καὶ ἀπεραντοσύνη ψυχικού μεγαλείου εἰς τὴν ἔκφρασιν «ἀγαπᾶτε ἄλλήλους».

Οὕτως, ἀπὸ πολλῶν αἰώνων διεμορφώθησαν εἰς τὴν ψυχήν, καὶ ἔδραμέθησαν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Ἑλληνος παραδοσιακά ίδεάδη, τὰ δικαία οὐδέποτε ἐπρόδωσεν παρὰ τὰς κατὰ καιροὺς ἐμφανισθείσας, εὐτυχῶς δλίγας καὶ ἐπαφανειακάς μᾶλλον, ἀντιφατικάς ἐκδηλώσεις.

Ἐξ ἀλλοῦ, η Ἰστορία τῆς Ἑλλάδος είναι κάτι πολὺ περισσότερον ἀπὸ μίαν Ἰστορίαν πολέμων, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ πόλεμοι ήσαν, ἀναμφισβήτητος, ἀγῶνες οἱ δικοῖοι είχον πάντα ἔναν βαθύτερον ίδεαλισμόν, είναι κάτι πολὺ εὐρύτερον ἀπὸ τὴν ἀκλήν ἐπίδοσιν εἰς τὴν τέχνην, διότι καὶ η αἰσθησις τοῦ θραίσκου δὲν περιωρίζετο εἰς τὴν συμμετρίαν ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν παραδεδεγμένην κατὰ καιροὺς μορφοποίησιν τῶν ὄλικῶν κατασκευῶν, ἀλλὰ ἔξέφραζε, δι τὸ αὐτόν, τὴν προσπάθειαν ἀνακτύζεως τοῦ ψυχικοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀρμονίας.

Τὰ φαινόμενα τοῦ «21», ἀλλά καὶ γενικώτερον, τοῦ ἔθνικοῦ μας βίου, μαρτυροῦν διτι πίσω ἀπὸ τὰ γεγονότα, τὰ δικαία συνθέτουν τὰ φαινόμενα αὐτά, ὑπάρχει ἐν στοιχείον, τὸ δικοῖον δὲν ὑπόκειται (εὐχαρδῶς τούλαχιστον) εἰς τὴν ἐμπειρικὴν δρευναν καὶ παρατήρησιν.

Ἐξ ἀλλοῦ ὥρισμάναι ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνος δὲν φαίνεται τὰ είναι ἀπόρροια ἀρμονικῆς η μᾶλλον δρθιολογικῆς ἀλληλουχίας γεγονότων

Είναι μάλλον φαινόμενα άπορρέοντα έκ της πίστεως πρὸς ώφισμένα ίδεωδη, πίστεως ή όποια δχει βαθείας τάς ρίζας της εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνοῦ, ἀσχέτως πνευματικοῦ ή γνωσιολογικοῦ ἐπικέδου.

Ἀνατρέχοντες εἰς τὸ «21» εἰδικῶς, θὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν παραδοχήν, ἀβιάστως μάλιστα, διτὶ ἡ αἰτιώδης σχέσις τῶν γεγονότων τῆς ἐπαναστάσεως δὲν θὰ πρέπῃ ή μᾶλλον δὲν είναι δυνατὸν πάντοτε, νὰ ἔρμηνευθῇ ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν. Ἡ ἐμπειρικὴ παρατήρησις ἐν προκειμένῳ θὰ μᾶς ἔδιε τὴν εἰκόνα τῶν γεγονότων ὑπὸ μίαν μορφὴν ἀλληλουχίας, ἀλλὰ ἡ αἰτία θὰ εὑρίσκετο ἄλλοι, πολὺ πέραν τῶν δυνατοτήτων τοῦ μικροσκοπίου τῆς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως, θὰ εὑρίσκετο εἰς τὸν ίδεαλισμὸν τοῦ Ἑλληνοῦ.

Οἱ ἀγῶνες τοῦ «21», δὲν ἔξεσπασε καὶ δὲν διεδόθη, διότι εὑρε πρόσφορον ἔδαφος, λόγῳ τῆς κρατούσης τότε οἰκονομικῆς εὐπραγίας τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οὔτε λόγῳ τοῦ κρατοῦντος εἰς τὴν Εὐρώπην, τῆς τότε ἐποχῆς, πνεύματος ἐπηρεασμένου ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐφόσον μάλιστα οὐδεμία τῶν μεγάλων δυνάμεων ἦλθεν ἔξι ἀρχῆς εἰς βοήθειαν.

Ἡτο βασικῶς τὸ φρόνημα τοῦ ἔθνους καὶ ὁ ἀκοίμητος πόθος τοῦ Ἑλληνοῦ διά τὴν ἐλευθερίαν, τὰ ὅποια ἐδημιούργησαν τάς καταλλήλους συνθήκας διά τὸν ἀγῶνα διότι εὐχουν ἐντονον ἀπῆχησιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πολεμιστοῦ καὶ νὰ τὸν κεντρίζουν, τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα καὶ οἱ φλογισμένοι λόγοι τοῦ ἀτρόμητου ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου Φλέσσα.

Τὸ ἀθνικὸν φρόνημα καὶ τὰ ίδεωδη ἔδραιώθησαν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνοῦ καὶ ἀνεζωπυρώθη ἡ ἐπὶ αἰώνας καθεύδουσα εἰς τὰ βάθη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς ίδεα περὶ Ἑλλάδος, διά τῆς διδασκαλίας, ἀπὸ τοῦ 17ου καὶ 18ου ίδια αἰώνος, τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν παραδόσεων, καθὼς καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος.

Ομοίως θὰ Ελεγα, ἡ ἔξαπλωσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας δὲν ὠφείλετο μόνον εἰς τὴν ἀκούραστον προσπάθειαν τῶν πρωτεργατῶν της, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δεκτικότητα καὶ τὸν ψυχισμὸν τοῦ Λαοῦ. Αὐτὸς ὁ ψυχισμὸς (καὶ ἡ ἀρχηγία τοῦ Ὑψηλάντου βεβαίως) ἔκανε εὐχερῆ τὴν διάδοσιν τοῦ ἀγνοοῦ ψεύδους, τὸ ὀκοῖον ὑπηγόρευον αἱ συνθῆκαι, διτὶ δηισθενεῖ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας εὑρίσκετο ὁ Τσάρος, ως ἀφανῆς ἀλλὰ θερμὸς ὑποστηρικτής τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἔθνους.

Ἐξ ἀλλοῦ ὁ μυστικισμὸς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας δὲν ἔξυπηρέτει μόνον τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ ἀντεπεκρίνετο καὶ εἰς τὸ περὶ ιεροῦ ἀγῶνος αἰσθήμα τῶν ὑποδούλων.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀναπτυσσομένων ίδεαλιστικῶν τάσεων καὶ μετὰ ἀπὸ μίαν μακραίων περιόδου στερήσεων, καταπίέσεων, καὶ ἔξαθλιώσεως ἐγεννήθη ἐντονον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνοῦ τὸ θλιβερὸν ἐρώτημα περὶ τοῦ λόγου τῆς ὑπάρχειας του ὡς δούλου, διότι νὰ συγκλίνουν εἰς ἐνιαίαν βούλησιν ἀκάθεκτοι αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις τοῦ ἔθνους.

Τό «21» έχαραξε πλέον τό τέλος τής περιόδου τής τραγικής μοίρας τού Έλληνικού χώρου, τού χώρου δπου ἀνετράφη ἔνας λαός, δόποιος ἐδίδαξεν και ἐδοκίμασεν ἐπί χιλιετηρίδας Ιδέας ἀνθρωπισμού, τού χώρου δόποιος είχε μετατραπεῖ εἰς τόπον μεγαλουργήσεως τής βαρβαρότητος και τού ἐγκλήματος.

Τήν 25ην Μαρτίου τό ἔθνος εὐαγγελίζετο τήν Έλληνικήν Ιδέαν και ἀνεστήθη ἡ παλαιά πίστις περί τής ἀθανασίας τής Έλλάδος, πίστις τήν δποιαν ἀπέδωσεν δό Παλαμᾶς εἰς τούς στίχους:

«—Κι' ἤτανε και μιά χώρα
σὲ μιά ραχιὰ ἀπλωμένη
—Ρότησα — ἐδῶ πεθαίνει;
κι' ἄκουσα - δὲν πεθαίνει....»

Αύτή ἡ πεποίθησις, ἡ δποια ἐγεννήθη ἀμέσως μόλις ἐχάθη τό Βυζάντιον, ἐξειλίχθη εἰς μοιρολατρικήν, κατά τά πρώτα ἐτη τής δουλείας, ἀναμονήν, ἡ δποια ἀναποφεύκτως ἔθεσεν εἰς ἀδράνειαν τήν περί ἐλευθερίας συνείδησιν, ἀδράνειαν ἡ δποια ἐγέννησε μύθους τοιούτους ὥστε δό μῆθος τού μαρμαρωμένου βασιλιά νὰ λάβῃ μεταφυσικήν δύναμιν εἰς τήν ψυχήν τού Έλληνος και νὰ κτίζωνται ἐλπίδες χωρὶς συγκεκριμένας βάσεις.

Μὲ τάς φαντασιώσεις και τούς μύθους αὐτούς δμως διετηρήθησαν, ἀν δχι εἰς τόν χώρον τής διανοήσεως, εἰς τόν χώρον τής ψυχῆς τής μεγάλης μάζης τού Έλληνισμού, ἡ συνείδησις περί τής τιμῆς και τής οἰκογενείας, περί τών παραδόσεων και τής θρησκείας και ἄλλων θεσμῶν, οἱ δποιοι συνθέτουν τήν ἀποκαλουμένην Έλληνικήν Ιδέαν. .

Ούτω διετηρήθη εἰς τό ὑποσυνείδητον τού Έλληνος ἀναλλοίωτος εθνυχμός, δό πόθος διά τήν ἐλευθέραν πατρίδα.

Εὐτυχῶς, διότι αύτή ἡ Ιδέα ἀποτελεῖ τό ἐδαφος και τόν χώρον δπου ἀδραιοῦνται γερά και προχωρεῖ και ἀναπτύσσεται δό βίος τής φυλῆς.

Ἡ εἰς ὑπολανθάνουσαν, ἀρχικῶς, κατάστασιν διατελοῦσα Έλληνική Ιδέα, ἔλαβε φτερά και ἀνήλθε μέχρι τής κορυφῆς δπου ἡ κατοικία τών ἀρχαίων θεῶν, διά νὰ φθάσῃ μέχρι τούς Αγίους Τόπους και νὰ προσκυνήσῃ τόν τάφον ΕΚΕΙΝΟΥ, δραματιζομένη τήν ιδικήν της ἀνάστασιν, διά τής διδασκαλίας τής Έλληνικής Ιστορίας, ὑπό τήν σκέπην και ἐν πολλοῖς καθοδήγησιν τής Όρθοδόξου Χριστιανικής Έκκλησίας.

Τά δνόματα τού Σκούφου, τού Ἡλία Μηνιάτη, τού Μελετίου Πηγῆ και τού Μαξίμου, τών Ιεραρχῶν Κερκύρας Εὐγενίου Βούλγαρη και Νικηφόρου Θεοτόκη, ιδιαιτέρως δὲ τού Ισαποστόλου Κοσμᾶ τού Αίτωλος, μένουν ἀνάγλυφα εἰς τάς σελίδας τής Ιστορίας. Ἀλλά και τό έργον τού Λάρ-

πρού Φωτιάδη, τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδη, τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ καὶ ἀλλαν, Ιδιαιτέρους δὲ τοῦ Κοραῆ, ἐφερεν εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ λαοῦ τοὺς ἀγώνας, τοὺς ἡρωσμούς καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅστε νὰ τονισθοῦν οἱ βαθεῖες ρίζες τῆς φυλῆς.

‘Η ἐνεργὸς δικαίωσις παρέμβασις τῆς Ἐκκλησίας ήτοι ἀναμφισβήτητως ἀκοφασιστική, διστε νά εδρίσκη ἀπόλυτον ἀνταπόκρισιν εἰς τὴν συνείδησιν ή ἐκκλησιαστική ἔχορσις

«κάντα δυνατά τῷ πιστεύοντι».

Κατά συνέπειαν, δταν δ ἐπίσκοπος Ἐλους (δικαὶος ἀναφέρει δ Βλαχογιάννης) κατά τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μαχητάς, ἔχρισμα ποιήσεν τὴν παραβολικὴν προτροπὴν «ὅποιος θέλει νὰ ἀγιάσῃ, ἀς μὴ φοβηθῇ ἐδὼ τὸν θένατον, νὰ δ παράδεισος μπροστά σου, αὐτὴ εἰναι τὴ μάντρα του (τὸ τεῖχος τῆς πόλεως) ἀς βάλῃ τὴν σκάλα κι' ἀς μπῆ», δὲν ἔκανε ἀπλὸ σχῆμα λόγου, ἀλλὰ ἔξεφρασε τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς λερότητος τοῦ ἄγινος.

Έτσι τό «21» ήρχικε μὲ αυφῆ συνείδησιν περὶ τοῦ παρελθόντος, τῶν παραδόσεων καὶ τῆς Ιστορικῆς εἰδήσης τοῦ Ἐλληνος, εἰδίνης ἡ δοκία ἀτυχῆς είχε διαπυρθῆ εἰς ἀβύλιο παζάρευμα μόλις πρὸ δλίγων ἐτῶν.

Επεινήσε δύως δέ κάποτε «κραγιάδε» της Τουρκοκρατίας μὲ σφυρηλατημένη τὴν πίστιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὡς μία συμπαγῆς μάζα (ἴστιο σχετικῶς ἀκατέργαστος), ἀλλὰ μὲ δημόθυμον ἰδεατισμὸν καὶ ἀδιάσπαστον φρόνημα, θύτε νὰ μεγαλουργήσῃ εἰς τὴν Ἐηράν καὶ τὴν θάλασσαν.

Ἡ ίδια πίστις και δάναλογος ψυχισμός, φς ἀκόρροια τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας κυριαρχούν βεβαίως εἰς τὴν ἀγωνιστικὴν συνείδησιν τῶν καπεταναίων και ἀρχηγῶν τοῦ ἀγῶνος μεταξὺ τῶν δύοικων δ ἀνεπανάληπτος Γέρος τοῦ Μερηῆ ἀποτελεῖ τὸν ἀντικροσωπευτικὸν τύπον, τὴν κυριαρχούσαν μορφήν.

Είναι πολὺ γνωστή ή απάντησης του Κολοκοτρώνη πρός τὸν Χάμιλ-
τον (τότε διοικητήν τῆς Ἀγγλικῆς μοίρας τοῦ Αἴγαλου) και χαρακτηριστική
τῆς πεποιθήσεως περὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἐθνους, διαν δ τελευ-
ταῖος τοῦ ἐκρότεινε, τῇ μεσολαβήσει τῆς Ἀγγλίας, νά συμβιβασθῇ μὲ τοὺς
Τούνκοκους. Θά δέξιε νὰ τὴν ἐπαναλάμψουμε.

«Ἐμεῖς, καπετάν Ἀμιλτον, ποτὲ συμβιβασμὸν δὲν ἔκαμψε μὲ τοὺς Τούρκους· δλλους ἔκοψε, δλλους ἐσκλάψωσε μὲ τὸ σπαθὶ του, καὶ δλλοι καθὼς ἔμεις, ἀζόνσαμεν ἐλεύθεροι ἀπὸ γενέα σὲ γενέα· δ αὐτοκράτορας ἐσκοτώθη· καμιὰ συνθῆκη δὲν ἔκαμε, ἡ φρουρά του εἶχε παντοτεινὸν πόλεμον μὲ τοὺς Τούρκους καὶ δύο φρουρία ἡτον πάνιστε ἀνυπότακτα», κι' δταν δ Ἄμιλτον τὸν ἥρατησ ποία ἡτο δ αὐτοκρατορικὴ φρουρά καὶ ποία τὰ φρούρια, ἀπῆνταις.

«Ἡ φρουρὰ εἶναι οἱ λεγόμενοι κλέφτες καὶ τὰ φρούρια ἡ Μάνη καὶ τὸ Σοῦλι καὶ τὰ βουνά».

Μὲ τὴν ἴδεαν τῆς Ἑλλάδος, ως λάβαρον τῆς ψυχῆς, καὶ μὲ βαθὺ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ λαοῦ, ἔγινε ἡ ἔξοδος τοῦ Μεσοίογγίου, μὲ αὐτὸν τὸν ἰδεαλισμὸν ἐστήθη ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου καὶ ἀνετινάχθη ἡ Τουρκικὴ ναυαρχίς ἀπὸ τὸν Κανάρη.

Οἱ βαθὺς ἰδεαλισμὸς περὶ τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὄποιος κυκλοφορεῖ ως αἷμα εἰς τὰς φλέβας τῆς φυλῆς, ἥτο ὁ ἀνώτερος βαθμὸς αἰτίας τῆς ἐπικῆς δράσεως τοῦ «21» διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ καὶ τὸν τερματισμὸν τῆς σκληρῆς τραγωδίας τοῦ ἔθνους, τότε καὶ πάντα.

Οἱ λαοὶ ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ κτίσουν καὶ νὰ ἔδραιωθούν μὲ βάσιν τὸν ἰδεαλισμόν, νὰ κτίσουν ὅστε νὰ ἐμφανισθούν εἰς τὸν δρίζοντα τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν είχον αἰλούριαν καὶ παγκόσμιον ἀκτινοβολίαν καὶ δὲν ἔημιούργησαν Ιστορικάς ἀναμνήσεις, αἱ ὄποιαι μετατρέπουν εἰς βίωμα τὰς ἴδεας καὶ ἔδραιώνουν τὰς παραδόσεις.

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἐθνος ἀντλεῖ πάντοτε ἐκ τοῦ ἀποθέματος τῶν ἴδικῶν του θεομάθην καὶ παραδόσεων, αἱ ὄποιαι πληροῦν τὸ δικλοστάσιον τῆς ψυχῆς του, διότι ἐκεὶ εδρίσκει δλοζώνταν καὶ γνήσιον τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως του.

Ἡ ἴδεα τῆς Ἑλλάδος, ἀπλῇ καὶ ἐσωτερικῇ εἰς ἐνὸς ἐκάστου τὴν ψυχήν, εἶναι διάχυτος εἰς τὰ πτωχόσπιτα καὶ τὰ νοικοκυριά τῆς Ἑλληνικῆς οἰκοκογενείας, εἰς δλους αὐτούς τοὺς χώρους δπου ἐγεννήθη τὸ ἔθνικόν μας μεγαλεῖον καὶ ἀνετράφη ἡ ἴδεα τῆς ἐλευθερίας. Ἐκεὶ δὲν ἔχρειάσθη οὕτε νὰ τορνευθοῦν ἀργαλεῖα καὶ νὰ ἐπινοηθοῦν τεχνάσματα ὅστε νὰ δημιουργηθῇ βιομηχανία ἡρώων, οὕτε νὰ σχεδιασθῇ κυμπάνια ἔξαπλώσεως ἰδεολογιῶν. Δὲν ἔχρειάσθη, διότι αἱ ἴδεαι αἱ ὄποιαι ἐγεννήθησαν αὐτοδύναμοι, δπως ἡ ἴδεα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐμεγαλούργησαν καὶ ἀνθεξαν εἰς τοὺς ἀνέμους τῶν ἐποχῶν καὶ τὴν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου, δὲν εἶναι ἰδεολογίαι κομμάτων, αἱ ὄποιαι συνήθεις τρέφονται μὲ τὸ λίπασμα τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Ἴδεολογίαι, σάν καὶ αὐτήν ποὺ ὑπόσχεται ὀλιστικήν εὐχώιαν καὶ ἔχει ως θαλπωρήν τὸ ψυχος τῆς στέπης τοῦ βορρᾶ καὶ βαυκαλίζεται μὲ τὸν τίτλον τῆς κοσμοθεωρίας δὲν ἔχουν θέσιν εἰς τὸν χῶρον δπου ἡ ἴδεα τῆς οἰκογενείας, τῆς ἀνθρωπιᾶς καὶ τῆς θρησκείας εἶναι βίωμα τοῦ λαοῦ.

Προσέβην εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτῆς τῆς παρενθέσεως, ἀκριβῶς διὰ νὰ τονίσω δτι ἡ ἴδεα τῆς Ἑλλάδος, ἴδεα εἰς τὴν ὄποιαν ἐστηρίχθη τὸ ἔθνος εἰς τὶς Ιστορικὲς καμπὲς τῆς ζωῆς του, δπως τὸ 21, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἰδεολογίας, ἵσις ἐκείνας αἱ ὄποιαι ἐκτρέφονται εἰς βούρκον, εἰς κοινωνικήν καὶ οἰκονομικήν ἔξαθλίωσιν. Εἶναι προφανές δτι ὑπαινίσσομει τὸν κομμουνισμόν.

Οσάκις ἀνεδείχθημεν ως Ἐθνος, ἀνεδείχθημεν στηριζόμενοι εἰς τὴν πίστιν τῶν παραδοσιακῶν μας ἰδεωδῶν καὶ βαυκαλῶν εἰς τὰς ἴδεας μας δυνά-

μεις, διότι σκανίως έτυχομεν, ἀν μή ποτέ, ἔγκαιρου καὶ ἀποτελεσματικῆς
θέωτερικῆς συμπαραστάσεως.

Ως ήτο ἐπόμενον καὶ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ «21» (ὅς ἀναφέρει ὁ Βου-
τιερίδης), εἶχε δημιουργηθῆναι εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν τὴν πίστιν ότι μὲ τὴν
βοηθείαν τῶν ἄλλων ἔθνων θὰ τοῦ ἀπεδίδετο ἡ ἀπολεσθεῖσα ἐλευθερία. Οὗ-
τας ἐγεννήθη ὁ θρύλος τῆς βοηθείας ἀπό τὸ «ἔανθρωπόν».

Ο Μέτερνιχ ἐν τούτοις, ὡς λογιστής τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς του,
εἶχε καταχωρήσει, ἀνεπιστρεψτι, τὸν ἀφανισμὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἶχεν ἀπο-
σβέσει τὸ κεφάλαιον, τὸ δόποιον εἶχε προσφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπότηταν ὁ Ἑλ-
ληνισμός, μὴ ἀναγνωρίζων οὔτε κανὸν ὑπολειμματικὴν ἀξίαν εἰς αὐτό.

Ήτοι μία ἐποχὴ κατὰ τὴν δόποιαν αἱ ξέναι δυνάμεις ἐκινούσαν ιδεολογικά
μὲν θυμιατήρια, ἀλλὰ χωρὶς λιβανωτό.

Προφητικά δημιύριν ὁ πατέρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὅμηρός του, Κων/νος,
κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς τῆς ζωῆς του εἰπεν ότι οἱ Ἑλληνες διὰ νὰ ἐλευ-
θερωθοῦν πρέπει νὰ στηριχθοῦν ἐπὶ τῶν ίδικῶν των δυνάμεων.

«Ἡταν δὲ Τσάρος πρώτος, δὸποιος συμμορφούμενος πρὸς τὴν πολιτικὴν
τῆς Εὐρωπαϊκῆς τότε συμμαχίας καὶ υπὸ τὴν πίεσιν τοῦ Μέτερνιχ ἀπεκή-
ρυξε τὸ κίνημα τοῦ Ὅμηρος εἰς Μολδοβλαχίαν καὶ ἐπέτρεψε, παρὰ τὴν
συνθήκην τοῦ Ἱασίου, νὰ εισέλθουν Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὴν περιοχὴν
αὐτήν διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου.

‘Αλλὰ δὲ Ἑλληνισμός, δι’ ίδιων πάλιν δυνάμεων, ἔκανε πραγματικότητα
τὴν ἐπιγραφήν ἡ δόποια ἀνεγράφετο ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς σημαίας τοῦ
‘Ιεροῦ Λόχου «Ἐκ τῆς κόνεως μου ἀναγεννήματο».

Μετὰ τὴν ἀπογοήτευσιν ἀπὸ τὰς μεγάλας δυνάμεις, δὲν ἔμενε παρὰ δὲ
βαθὺς πόθος διὰ τὴν ἐλευθερίαν, στηριζόμενος κυρίως εἰς τὴν ἐλπίδα πρὸς
τὸν Θεόν καὶ εἰς τὴν πίστιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἰδέαν. Ἡδυνήθη δμως ἡ
‘Ιδέα τῆς Ἑλλάδος τοῦ «21» νὰ μείνῃ μακράν τῶν ἀθλιοτήτων ὥρισμένων
κακῶν στιγμῶν τῆς ἔθνικῆς μας ζωῆς; ‘Ατυχῶς δχι..

‘Υπῆρξαν περιστατικά καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ
μετ’ αὐτήν, τὰ δόποια ἐνθυμίζουν τὸ κάνειον τοῦ Σωκράτους, τὴν πώλησιν ὡς
δούλου τοῦ Πλάτωνος, τὴν προδοσίαν τῶν Θερμοπολίων, τὴν μικρόνος ἀσυ-
νεννοησίαν μετά τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὴν μικρότητα τῶν
ἀδελφῶν τοῦ Κων/νου Παλαιολόγου, τὴν φυλάκισιν τοῦ Κολοκοτρώνη, τὴν
προδοσίαν τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους ἀπὸ τῶν κοιμουνισμόν, τὸ παιδομάζωμα.

‘Ετσι, κορυφαίες στιγμές καὶ ἔξαρστες τοῦ Ἐθνους ἐκαλύφθησαν, εὐ-
τυχίης προσκαίρεως, ἀπὸ τὰς κατὰ καιρούς ἀθλιότητας καὶ ἀναθυμιάσεις τῶν
κράξεων ἡμῶν τῶν ίδιων. ‘Αλλ’ εὐτυχίας παρεμβαίνει δὲ ἔθνικός μας Στρα-

τός, ως δ' ἀπὸ μηχανῆς Θεός, δ' ὁποῖος καὶ ἀποκαθιστᾶ τὴν δμαλότητα καὶ ἀναστηλώνει τὴν γκρεμισμένην Ἑλληνικήν Ιδέαν.

Εἰθε νὰ μείνουν ἀνεπανάληπτοι αἱ στιγμαὶ αὗται τῆς ἑθνικῆς μας ζωῆς, κατὰ τὰς δροῖας ἐκτρέφεται τὸ μίσος καὶ ἡ συκοφαντία, καὶ μακραίνουν τὰ νύχια τοῦ κακοῦ δαίμονος φυλῆς μας, ποὺ ἐμφαλεύει εἰς τὸν βορρᾶν καὶ περιβοκεῖ.

Δὲν εἶχε ἀκόμη τελειώσει οὔτε ἡ πρώτη φάσις σχεδὸν τοῦ ἀγῶνος καὶ δὲν εἶχε σκορπισθῆ ἡ μυρωδιά ἀπὸ τὸ μπαροῦτι, δταν κατὰ τὰς πρώτας ἑθνο-συνελεύσεις, δρότε θά δινέμενε κανεὶς νὰ καθορισθῇ «μὲ περίσσεια σωφροσύνη» ή Νέα Ἑλληνική Πολιτεία, ἔκαναν τὴν ἐμφάνισίν των τὰ μαρτρα σύν-νεφα τῆς φιλαρχίας καὶ τῆς διχόνοιας.

Καὶ περιέλαβε τοὺς ἀκολούθους στίχους εἰς τὸν δινον πρὸς τὴν ἀλευ-θερίαν δὲ Σολωμός.

«Ἡ διχόνοια ποὺ βαστάει
ἔνα σκῆπτρο ἡ δολερή
καθενὸς χαμογελάει
πάρ' το, λέγοντας, καὶ σύ.
Κειό τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει ἀλήθεια φραία θωριά
Μήν τὸ πιᾶστε, γιατὶ ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά».

Αὐτὸ τὸ φίδι τῆς διχόνοιας, δηλητηριάζει κάθε τόσο τὴν φυλήν μας εἰς τὶς δύσκολες στιγμές τῆς Ιστορίας.

Ἐγωὶσμός, φιλαρχία, παρανοηκαὶ ἀντιζηλαὶ συσκοτίζουν τὸν νοῦν καὶ χάνεται ἡ αἰσθητικὴ τοῦ ἑθνικοῦ κινδύνου τόσον, ὅστε δταν ἀπανευφε-σκωμέν ἁυτούς νὰ είναι συνήθως πολὺ ἀργά.

Καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος δὲν ἔλειψαν τὰ κρούσματα σοβαρῆς διχογνωμίας μεταξὺ τῶν δπλαρχηγῶν τοῦ Μεωρία.

Ἐγραψε μάλιστα δὲ Ὁδυσσέας Ἀνδροῦτος πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς ἑπι-τρέπων εἰς τὸν Δράμαλη Πασᾶ νὰ διέλθῃ ἀνενόχλητος «Σᾶς στέλνω εἴκοσι χιλιάδες Τούρκους γιά νὰ δμονοήσετε».

Θὰ ἦτο δυνατόν, ἀνατρέχοντες εἰς τὴν Ιστορίαν νὰ συναντήσωμεν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐκτροπάς αἱ δροῖαι ἀμαυρώνουν τὰς μεγάλας στιγμάς, στιγμάς αἱ δροῖαι ἐστήθησαν ὑψηλά εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δρόμου τῆς Ιστο-ρίας μας.

Θεωρῶ δτι ἡ ἀπλῇ ἀναφορά, τῶν εὐτυχῶν μᾶλλον δλίγων ἀπευκταίσ-περιστατικῶν τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος, είναι ἀρκετή πρὸς παρ-δειγματισμόν.

Έάν έπιμείνωμε θά πέσωμε χαμηλά, ώστε νά μή δυνάμεθα πλέον νά διενίσωμεν τό φετισμένο εις τήν κορυφήν μνημείον τού «21».

«Ας κοιτάξωμε τοδιάχιστον σήμερα πρός τήν κορυφήν αυτήν και άς δούμε δλοι τό ίδιον φάς, τό φάς τό δόποιον θά άπομακρύνη τάς άμφιβολίας οιασδήποτε ίδεολογίας, θά πληρώσῃ τό κενόν εις τήν ψυχήν πολλάν και θά έξαφανίσῃ τήν φθοροκοιόν δύναμιν τής διχόνοιας.

Θά ήθελα, κυρίες και κύριοι, πρίν κλείσω τήν σημερινήν δημιλίαν, νά άπευθυνθῶ ίδιαιτέρως πρός τοὺς ἀγαπητούς μου φοιτητὰς και φοιτητρίας.

«Κύριοι, εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, δτι ἐν ἡ χώρα μας ὑπῆρξεν οῖα ὑπῆρξε μέχρι σήμερον εις τήν ιστορικήν της διαδρομήν, και ὑπάρχει ὡς ὑπάρχει, ὑπάρχει χάρις εις τά ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος». Μὲ αὐτάς τάς λέξεις ἔκανε Εναρξιν τής δημιλίας του δ πρόεδρος τής Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως κύριος Γεώργιος Παπαδόπουλος, τήν 4ην Μαρτίου πρός τά μέλη τοῦ Συμβουλίου Ἐπιστημονικοῦ Προγραμματισμοῦ εις τὸν Δημόκριτον.

Και ἡ τοποθέτησις αὐτή εἶναι ἀπολύτως ἀληθής, θά ήτο δυνατόν ἐν τούτοις νά ἀπεκταθῇ περαιτέρω και νά τελειοθαι μὲ τήν φράσιν, «ὑπάρχει, χάρις εις τά ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος και τής πίστεως εις τήν Ἑλληνικήν Ίδεαν».

Τά ιστορικά μεγάλα γεγονότα τής Ἐθνικῆς μας ζωῆς, ἀγαπητοί μου φοιτηταί, ἔχουν ἐκδηλώσεις ἐπικού μεγαλείου, τό δόποιον δίδεται πολὺ ἐντονα εις τήν ἀπάντησιν π.χ. πρός τοὺς Πέρσας εις τάς Θερμοπύλας, εις τήν ἀπάντησιν τοῦ Κωνήνου Παλαιολόγου πρός τὸν Μωάμεθ, εις τήν ἀπάντησιν τοῦ Κολοκοτρώνη πρός τὸν Τιμπραήμ, εις τήν ἀπάντησιν τοῦ Μεταξᾶ πρός τὸν Φασισμόν. Αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ δὲν δέξηρχοντο ἀπὸ χειλη προσώπων, ἀλλὰ διά τῶν προσώπων ἀπὸ τήν ψυχὴν τοῦ θενους.

«Οταν ἀναπολῆς τό θενικόν παρελθόν στάσου πιὸ ψηλά ἀπὸ τά πρόσωπα και διωσδήποτε ἀπὸ τό ἐπίκεδον τής μικρόψυχης κριτικῆς θά ἔχης πιὸ καλή ἐποκτεία δταν δὲν κατέλθης. Ἐκεῖ ψηλά ἔρχεται περισσότερον ἐντονος ἡ ἀντανύγεια τῶν γεγονότων ἀπὸ τό παρελθόν. Στάσου, νέε, δέξα ἀπὸ τά «ντουμέρια μὲ πλίνθους», διότι δίδει περισσότερον ζωντανήν ἀντίχησιν τής πραγματικότητος ὁ λόγγος ἀπὸ ἔκεινην τοῦ ἀδειου δεματίου».

«Ας μᾶς μείνουν ζωντανά εις τήν μνήμη τά διδάγματα τής ιστορίας μας και άς ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τάσεις πνευματικοῦ ραγιαδισμοῦ πρός ίδεολογίας, αι δποῖσι εἶναι πρός τήν Ἑλληνικήν Ίδεαν και τὰ παραδοσιακά μας ίδεωδη.

Σὲ σᾶς, ἀγαπητοί μου φοιτηταί και φοιτήτριαι, ἀνήκει βασικῶς τό πάθος διά τήν Ἑλληνικήν Ίδεαν, διότι ἐσείς βαδίζετε μὲ τήν ψυχὴν δκως ἐβάδισαν κι' αὐτοι τοῦ «21».

Δέν άνεφρθην δὲ εἰς αὐτό διὰ νὰ κεντρίσω τῆς καταγωγῆς τὸν ἀγωνισμόν, οὗτε διὰ νὰ κάμω φιλολογικὸν μνημόσυνον εἰς ἑκείνους οἱ ὄποιοι ἔφυγαν γιὰ μᾶς.

Ἡ σύντομος ἀναδρομὴ εἰς τὸ παρελθόν εἶχεν ως σκοπὸν τὴν ἐρμηνείαν γεγονότων καὶ φαινομένων, ως διδαγμάτων καὶ δχι διὰ νὰ καταστῶμεν περισσότερον πατριώται ἀπ' δ, τι ἡμεθα χθὲς ή θὰ εἰμεθα αὔριον.

“Ἄς μήν ἀναφερόμεθα εἰς τὸ «21» φασάν νὰ πρόκειται περὶ ἀπλῆς ἐπικαιρότητος τῆς ζωῆς.

Χρειάζεται νὰ καταλάβωμεν κάποτε δλοι τάς εόθινας μας ἔναντι τοῦ Εθνους.

“Ἄς μήν αιτιώμεθα πάντοτε, νέοι μου, ἀστοργίαν τῶν μεγάλων καὶ ἂς μήν ἀρεσκάμεθα εἰς θεοπελας, αἱ ὄποιαι κατευθύνονται συνήθως ἀπὸ Ιδεολογίας ἀσχέτους πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἰδέαν.

“Ἄς ἀπαλλαγθίμεν ἀπὸ τὴν τάσιν νὰ ἐκτρέψωμε ψυχικὸν κενὸν καὶ ἀδιαφορίαν διὰ τὴν πρόσδον.

“Ἄς δώσωμεν θέσιν καὶ εἰς ίδεαλισμούς, οἱ ὄποιοι δὲν μᾶς ἀναγκάζουν νὰ συνθλιβόμεθα. “Ἄς κτίσωμεν κάτι τὸ δποῖον θὰ είναι καθ' δλοκληρίαν ἰδικόν μας.

Θὰ πρέπῃ νὰ προσέχωμε πάντα τὰ «κενά θυμιατήρια» καὶ νὰ μήν σπαδόωμεν εἰς ἐπικινδύνους προτροπάς, δπότε ἡ γοητευτικὴ μορφὴ τῆς παρανομίας καὶ ἡ συναρκαστικότης τῆς κρυψῆς ἀνατρεπτικῆς προσπαθείας, μεθύσκει τὸν νοῦν καὶ σαγηνεύει τὴν ψυχήν.

Ἐσεῖς, ἀγαπητοὶ μου φοιτηταὶ καὶ φοιτήτριαι, ἐσεῖς οἱ ὄποιοι ἔχετε τὸν παλμὸν τῆς ψυχῆς, μήν τὸν ἔχετε εἰς τὰ χέρια καὶ τὸν προσφέρετε δπου νάναι, δπος νάναι, καὶ δποτε νάναι. Διατηρήσατέ τὸν μέσα εἰς τὸ ὀπλοστάσιον τῆς ψυχῆς σας, σὰν πανοπλία τοῦ Σπαρτιάτη, σὰν ἀκόντιο τοῦ Μακεδόνα, σὰν ίσχὺ τοῦ Ἀθηναίου, σὰν καρυοφύλι τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ δύσατέ τὸν μὲ σύστημα, μ' ὅλη τὴν γνῶσιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς σας τὴν φλόγα, σὲ μιὰ καινούργια πάλη διὰ τὴν ἔθνικήν μας ἀναδημιουργίαν καὶ τὴν οἰκονομικήν μας ἀνοδὸν μέσα εἰς τὰ διεθνῆ πλαίσια,

ΔΩΣΑΤΕ ΤΟΝ ΓΙΑ ΜΙΑΣ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΡΦΗΣ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

Χρησιμοκοιτθέντα βοηθήματα:

‘Αγγελομάτη Χρ., «Ο ‘Αναγεννώμενος Φοίνιξ» Αθήναι 1949, Αθετηγγέλτου ‘Επ. «Η Τριανδρία τῆς Φύλικῆς Ἐπιφειάς» Ε.Δ. τ. Δ’/1948 σελ. 233. Βακαλαοπόδου ‘Αποστ. «Η Ἰστορικὴ Συνειδηση καὶ τὸ Ἀγωνιστικὸ Πνεῦμα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ» Θεσσαλονίκη 1957, Βήτα ‘Ἄχιλ. «Οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἀγῶνα καὶ τὸ Πνεῦμα τούτου» Ἑλληνικὴ Δημιουργία (Ε.Δ.) τ. Γ’/1949, σελ. 438, Βλάχου Ν. «Ο Δημιουργός τοῦ 21» Ε.Δ. τ. Δ/1948 σελ. 223, Ζώρα Γ. «Η Ἀλεσσὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ αἱ μετ’ αὐτῇν Διαμορφωθεῖσαι, Ἐθνικαὶ καὶ Πολιτικαὶ Κατασθύσεις» Ε.Δ. τ. 32/1949 σελ. 865, Καλογήρου ‘Ιωάν. «Ο Ἐβαγγελικὸς Λόγος εἰς τὴν Ὑπτρεσίαν τῆς Ἐλαυθερίας τῶν Ἑλλήνων» Θεσσαλονίκη 1960, Κόντογλου Φώτη, «Θρηνητικὸ Συναέδριο τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου», Αθήναι 1950, Levingstone R. Sir, «Ἐλληνικά Ἰδανικά καὶ Σύγχρονη Ζωή» κατά μετάφραστον τοῦ καθηγητοῦ Δ. Χόνδρου, Μακρηγούλη «Ἀπομνημονεύματα», Μαρκόπου Σπ., «Τὸ Μεγαλεῖον τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς Τραγικὰς Ὡραὶ τῆς Φυλῆς μαρτ. Ε.Δ. τ. 27/1949 σελ. 407, Μελέ Σπύρος «Τὸ Ἀθένατο Εἰκοσιένα» Ε.Δ. τ. 4 'Αθ. 1948 σελ. 211, τοῦ Ιδίου «Φύλικοβ» τοῦ Ιδίου «Τὸ Εἰκοσιένα καὶ τὸ Πνεῦμα» Ε.Δ. τ. 27, 'Αθ. 1949 σελ. 339, Μουστάκης Βισ. «Η Ἐκπληρίσια καὶ τὸ 21» Ε.Δ. τ. 27 'Αθ. 1949 σελ. 364, Παπαζέζανδρου Κ. «Συνοπτικὴ Ἰστορία τῆς Φύλοσοφίας» 'Αθ. 1949, Sinclair T.A. «Ἴστορία τῆς Ἐλληνικῆς Πολιτικῆς Σκέψεως» T.A. ‘Ἐκδ. Α. Παπαζήση 'Αθ. 1949, Φιλήμορος Ι. «Ἐλληνικὴ Ἐπανίσταση» 'Ἐκδ. Α. Καραβία 'Αθ. 1949, Φραγκίστα Χαρ. «Τὸ Δημοκρατικὸν καὶ Φύλελεθερὸν Πνεῦμα τῶν Πολιτευμάτων τοῦ Ἀγῶνος» Θεσσαλονίκη 1953.